

מאמר ו'

ויהי בשלם סוכו

ג' דברים שובר את כוחם של
הס"א - סוכה לולב ושמיני עצרת

נלע"ד דיש ג' דברים ששובר את
כוחם של הס"א וחילותיו בזמן
שמחתינו, והם מרומזים בפסוקים
שבתהלים, ואלו הם: סוכה לולב
ושמיני עצרת. ונפרשם בעזה"י
לפי סדר הפסוקים:

(א)

נודע ביהודה אלקים בישראל
גדול שמו

כתיב (עו, ב) נֹדַע בְּיִהוּדָה אֱלֹקִים,
בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל שְׁמוֹ: ונלע"ד דקאי
על הסוכה והלולב, שעל ידיהם
זוכים כלל ישראל לדעת אלקים,
וכמו שכתב השפת אמת זצ"ל
זי"ע (סוכות שנת תרל"ו אות ג')
וז"ל, ענין סוכה ולולב דכתיב
(ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם,
דכתיב (דברים ד, לט) וידעת היום
והשבות אל לבבך, כי בסוכות
נמשך הדעת לבני ישראל דכתיב

(ויקרא כג, מג) למען ידעו. והד'
מינים הם להמשיך הדעת
בפנימיות האדם. וביאור הענין
סוכה ולולב כמו ציצית ותפילין
שהוא אור המקיף והמשכת
הדעת בד' בתים דתפילין כמו הד'
מינים עכ"ל. ומבואר בדבריו
שבין הסוכה ובין הלולב, שניהם
הם בבחינת דעת, שסוכות היא
המשכת הדעת, והד' מינים
ממשיכים את הדעת בפנימיות
האדם.

¹ ובמקום אחר (שנת תרמ"ט ד"ה במצות) כתב
השפת אמת וז"ל, במצות הלולב ומינו,
שמעתי מפי מורי זקני ז"ל כי במצות סוכה בא
שפע הדעת כמ"ש למען ידעו. ובלולב מקבלין
בני ישראל הדעת כמ"ש ולקחתם. ומובן ביותר
לפי מה ששמעתי ממנו ז"ל פי' לקח טוב נתתי
לכם (משלי ד, ב), כי השי"ת מלבד שנתן לנו
התורה גם הלקיחה שלנו הוא מסייע לנו להיות
כלים לקבל הטוב, ודפח"ח. וכן הוא במצות
ולקחתם שנתן לנו לולב ומינו להודיענו כיצד
יכול כל אחד לקבל הדעת, זה בכח התורה וזה
בכח המצות. והם כנגד האיברים כמ"ש
במדרש. ואיתא כי לולב ומינו הם מאני קרבא.
והענין הוא כי הוא תיקון בחינת הגוף, כי
הסוכה הוא שם ה' נקרא עליך, ולולב הוא
בחינת תפילין של יד, ולקחתם ביד ובזה הוא
המלחמה כמ"ש והידים ידי עשו [לכן בשבת
אין צריכין לולב שהיא יומא דנשמתין ולא
דגופא והיא יום מנוחה]. ועל שנים אלו דורש
במדרש הבונה בשמים כו'. ואגודתו על ארץ
הוא לולב ומינו. וכתיב ויהי נועם ה' כו' הוא
בחינת הסוכה ומעשה ידינו הוא בחינת הלולב
עכ"ל.==

וכמו שכתב בדרך ה' (ח"ד פ"ח) וז"ל ואור השם ברוך הוא, מאיר על ראשם של ישראל ומעטירם, באופן שתהיה אימתם נופלת על כל אויביהם, על ידי נטילת הלולב ומיניו, והוא מה שאמר הכתוב (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכבר היו משיגים זה הענין בגלוי מיד, אילו לא היו החטאים מונעים אותו, אמנם על כל פנים מזדמן הדבר לצאת לפועל בזמנו. ועל ידי פרטיות מצות הלולב, בנענועיו והקפותיו, משתלם ענין זה, להתחזק שליטת השם ברוך הוא, על ראשם של ישראל, ולהפיל אויביהם לפנייהם ולהכניעם תחתם, עד שהם בעצמם יבחרו להיות להם לעבדים עכ"ל.

ונלע"ד שיהודה קאי על השרים, וכמו שכתב רש"י בנחמ"י (ו, יח) "כי רבים ביהודה - שהיו שרים רבים ביהודה", והיינו התלמידי חכמים וצדיקים שבישראל, שהם זוכים למדריגת דעת, לדעת את הקב"ה ולהרגיש באמת השכינה הקדושה ששורה בתוך הסוכה. אבל שאר ישראל רק זוכים ששם הוי"ה יאיר על ראשם, אבל אינם

זוכים למדריגת דעת. ולכן כתוב "נודע ביהודה אלקים", דהיינו התלמידי חכמים זוכים לדעת את אלקים, ואפילו הפשוטים שבעם ישראל, זוכה ל"גדול שמו", שמתגדל שמו יתברך ומאיר עליו. וכתוב "ישראל", שהוא לשון שררה, כדכתיב (==) "כי שרית עם אלקים ותוכל" כי על ידי נטילת הלולב זוכים אפילו הפשוטים להיות שולטים על אומות העולם, וכמו שכתב הרמח"ל שזה מכניע אותם תחתיו.

עוד אפשר לפרש על פי מה שפירש החיד"א בפירושו יוסף תהילות כאן, "נודע ביהודה אלקים בבית המקדש, שהשרה שכינתו בבהמ"ק ועכ"ז בישראל גדול שמו ששכינה שורה גם בצדיקים".

והגר"א בביאור אנגדות מגילה (דף י: ד"ה תחת הנעצוץ) כתב וז"ל, ב' דברים (אבדנו) בחורבן בהמ"ק, סילוק השם וסילוק השכינה, שבהמ"ק מקום השכינה, וע"י הריגת הצדיקים הוא סילוק השם, דוכרא ונוקבא (זכר ונקבה) אדם וארץ עכ"ל.

נמצא שהם הב' דברים המרומזים בפסוק, נודע ביהודה אלקים - שכינה היתה שורה בבהמ"ק שהיא ביהודה, ובישראל גדול שמו - היינו שם הוי"ה שהיה שורה על ראשם של הצדיקים. וכנגדם יש לנו ב' מצוות, הסוכה שהיא כנגד בהמ"ק והלולב שהיא כנגד שם הוי"ה.

והנה לשון "ישראל", קאי על צדיקים, וכמו שכתב ר' אברהם בן הגר"א בפירוש על נחום (ב, ג) "יעקב נקרא המון העם כו', ישראל המופלאים שבדור", ובביאור אגדות על ברכות כתב הגר"א וז"ל יעקב מורה על גלות שנדש בעקב, וישראל על הגאולה עכ"ל, וכן סוכות הוא מעין הגאולה, שזוכים ישראל להיות בבחינת צדיקים ובגאולה.

והנה כתיב בשיר השירים (ב, יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים טוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר. ופירש התרגום וז"ל ובזעירות יומיא עבדו בני ישראל ית עגלא דדהבא ואסתלקו ענני יקרא די מטללין עלויהון ואשתארו מפרסמן ואתרוקנו ית תיקון זייניהון דחקיק ביה שמא רבא מפרש בשבעין

שמהן [לשה"ק: במקצת ימים עבדו בני ישראל את העגל של זהב, ונסתלקו ענני הכבוד שהיו מציל עליהם ונשארו גלויים, ונתרוקנו את הזין שלהם שהיה חקוק בו שמו הגדול מפורש בשבעים שמות] עכ"ל.

ונלע"ד שהסוכה היא כנגד ענני הכבוד שחזרו, והלולב שהיא הכל זין שלנו, היא כנגד הכלי זין שהיה חקוק בו שם המפורש ושבעים שמות הקדושים, ולכן שורה על ראשינו אז שם ה' כשאוחזים את הד' מינים, ואפשר שגם בלולב מרומז שבעים שמות כנגד שבעים אומות העולם להכניע כוחם.

ומצאתי כעין זה בספר תורת המנחה מהר"י יעקב סקלי ז"ל זי"ע (דרשה פג עמ' 741) שכתב וז"ל, תמצא כי הדס ולולב כל אחד מהם עם אותיות עולה למנין שבעים ושנים, כיצד הדס בגימטריא ס"ט ואותיותיו ג' הרי ע"ב, וכן לולב ס"ח ואותיותיו ד' הרי ע"ב, והם כנגד ע"ב שמות, ורוכב על ע"ב קל (ישעי' יט, א), ובא משה בע"ב הענן (שמות יט, ט) עכ"ל.

והנה כתוב במדרש תהלים (עו, ג) וז"ל אימתי נודע ביהודה אלקים,

כשתקים אותה הסוכה שאמרת (והיה) ביום ההוא אקים את סכת דויד הנופלת (עמוס ט, יא), הוי ויהי בשלם סוכו עכ"ל.

נמצא שבסוכות שהיא בבחינת מה הקמת סוכת דוד הנופלת, זוכים לדעת, לנודע ביהודה אלקים, ולכן מתפללים אנו בברכת המזון הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת, כדי שנזכה לדעת השלם על ידי שיקים את סוכת דוד הנופלת לעתיד לבא.

(ב)

ויהי בשלם סוכו

(ג) וַיְהִי בְשָׁלֹם סֻכּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן; פ' א' - פירש המלבי"ם וז"ל ויהי בשלום סוכו - בירושלים ששם ישבו ההמון, שם היה סוכתו של ה', שהסוכה היא דירת עראי. ומעונתו בציון - בציון שם ישבו המלך והסנהדרין וכהני ה', שם היה מעונתו בקביעות כי שם היה מקדש ה' עכ"ל.

ונלע"ד לפרש על פי זה שהסוכה היא בבחינת ירושלים, שהיא השראת השכינה בדרך עראי, ואז

מגיע שמיני עצרת שהיא להכניס את השכינה לבתינו בקביעות, ולכן הוי מעונתו אז הוי בציון, דהיינו שבחינת שמיני עצרת היא כמו בית המקדש בעצמו, וחלק מהטעם הוא מפני שהיא מעונתו, בקביעות, שכשהאדם קובע את השכינה בקביעות בביתו על ידי לימוד התורה, הוי במדרגה גבוה יותר, והוי כבחינת בהמ"ק בעצמו, וזוכים להשראת עיקר השכינה כמו שהיתה בציון במקום שישבו הסנהדרין בלשכת הגזית.

ועי' ספר אור תורה על מעלות התורה, להג"ר יצחק אייזק חבר זצ"ל זי"ע פה שלישי להג"ר א (עמוד רל"א), שכתב על הגמ' בברכות (ח.), וז"ל 'אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, והיינו דא"ר חייא בר אמי משמי דעולא אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד'. כי מציון תצא תורה כו' ששם היו יושבים סנהדרי גדולה בלשכת הגזית, שמשם יצאה הוראה לכל ישראל. וזהו עיקר התורה לכוין לאמיתה של תורה להורות כהלכה, ושם הוא עיקר השראת השכינה, ולכן הוצרכו סנהדרין

שיהיה מקומם בעזרה אצל המזבח כו' שעל ידי זה היתה השכינה שורה בבית המקדש. וכן מצינו במדבר שהיתה עיקר השראת השכינה במשכן בעבור ששם דיבר הוא יתברך כל התורה כללותיה ופרטותיה עכ"ל.

ולכן אפשר לומר שמעונתו בציון, היינו במקום ששם נמצאים שערים המצויינים בהלכה, שאז היא עיקר דירתו יתברך ושורה הקב"ה עיקר שכינתו שמה. והיינו ענין שמחת תורה ששמחים עם התורה כהכנה להיות דבקים ושקועים בד' אמות של הלכה.

עוד כתב הג"ר יצחק אייזיק חבר באור תורה (עמוד רצו- רצז) וז"ל, עבודת הקרבנות אינו אלא במקום המיוחד לכך כו' ששם הוא שער השמים ובו השראת שכינתו כו' נותפלה כולם מכוונים לבם לאותו מקום "כי התלבשות השכינה בגלות בין הקליפות על ידי קליפת נוגה וכשבאים לבית הכנסת להתפלל אז מקדשים מקום הזה באויר שמארץ ישראל המתפשט שם שלכן עתידים בתי כנסיות שבבבל לקבוע בארץ ישראל שאויר ארץ ישראל מתפשט שם על ידי שמתפללים לנגד ארץ

הקודש כמ"ש והתפללו אליך דר ארצם כו' ונגד מקום בהמ"ק ואז ממשיכים אויר ממקום בהמ"ק דרך ארחות עקלקלות למקום בתי כנסיות שבגלות, ולכן אמרו רז"ל בפ"ק דברכות ר"י חזא סבא בבבל תמה אמר למען ירבו ימיכם על האדמה כתיב, כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי בבי כנישתא אמר היינו דאהני להו ששם הוא אוירא דארץ ישראל ממש, ועי"ז מטהרים קליפת נוגה ונטפלת לקדושה" (שם אות קיד עמ' קפג), דהיינו שבתפלה ע"י שמכוונים את לבם לקודש הקדשים מקדשים את מקום הבית כנסת, כי מושכים מאוירא דא"י לתוך הבית הכנסת שמתפללים בו], אבל עסק התורה קדושתה יותר גדולה, עד שהוא יתברך נמצא בכל מקום שעוסקים תלמידי חכמים בתורה, וגורמים ששם יהיה נפתח השמים ונדחים כל החיצונים משם, ומתקדש אותו מקום עד שיהיה ראוי להשראת שכינתו כמ"ש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד. וזה היה טעם גלות ישראל בכל העולם כדי להשרות הקדושה בכל מקום כו' כל זמן שלא נתפשט הקדושה בכל מקום

ולא נתבער הטומאה מכל הארץ
אי אפשר לו שיבא עכ"ל.

ונלע"ד שזהו ההבדל שבין הסוכה
לשמיני עצרת, שבסוכות היא
בבחינת תפלה שהשכינה שורה
במקום אחד בלבד, בתוך הסוכה,
משא"כ בשמיני עצרת שורה
השכינה בכל מקום, ומביאים
אותה לבתינו על ידי דביקותינו
בתורה הק', שאם עוסקים בתורה
בכל מקום נביא את השכינה לכל
מקום שבעולם, ונבער את הרע
בכל מקום בעולם.

פירוש ב' - והנה כתוב בבראשית
רבה (נו, י) וז"ל אברהם קרא אותו
יראה שנאמר ויקרא אברהם שם
המקום ההוא ה' יראה, שם קרא
אותו שלם שנאמר (בראשית יד)
ומלכי צדק מלך שלם אמר
הקדוש ברוך הוא אם קורא אני
אותו יראה כשם שקרא אותו
אברהם, שם אדם צדיק מתרעם,
ואם קורא אני אותו שלם אברהם
אדם צדיק מתרעם, אלא הריני
קורא אותו ירושלים כמו שקראו
שניהם יראה שלם ירושלים. ר'
ברכיה בשם רבי חלבו אמר עד
שהוא שלם עשה לו הקדוש ברוך
הוא סוכה והיה מתפלל בתוכה
שנאמר (תהלים עו, ג) ויהי בשלם

סוכו ומעונתו בציון, ומה היה
אומר יהי רצון שאראה בבנין ביתי
עכ"ל.

ושמעתי לפרש את הפסוק כך,
דכשהיה הקב"ה שנקרא שלם
בסוכו, אז התפלל שמעונתו יהיה
בציון.

פירוש ג' - ושמעתי מהגה"צ ר'
שלמה זלמן ו. שליט"א שאמר לי
שהישמח משה היה אומר ויהי
בשלם סוכו - מי שמקיים מצות
סוכה בשלימות, ומעונתו בציון -
זוכה לקדושת ירושלים בתוך
סוכתו.

וכתב הקרן לדוד מהג"ר אליעזר
דוד גרינוואלד זצ"ל (סוכות עמ'
רנב) וז"ל על ידי מצות סוכה נוכל
לישב בציון ולא נצטרך לילך
בגולה, כי כבר יצאנו ידי גלות על
ידי סוכה. והיינו דאמר הכתוב
ויהי בשלם סוכו, אם יקיים מצות
סוכה בשלימות זוכה להיות
מעונתו בציון עכ"ל.

פירוש ד' - וכתב החיד"א בפירוש
יוסף תהילות כאן וז"ל, וכי תימא
איך שורה בבית המקדש והרי
הוא הר ואין לך הר שלא עבדו

² מהרה"ח ר' משה ק. שליט"א כמדומני שכך
שמעתי ממנו.

ע"ז כמו שהקשה בירושלמי? לז"א ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון מעת שנברא העולם ושוב אין רשות הסט"א לבא כמו שתירץ הרב מהר"א רוזאניס ז"ל והבאתיו בכמה מקומות עכ"ל.

ובספר לקוטי לוי יצחק (פסחים עמ' קו) וז"ל על ידי מצות סוכה שמגיע בגלגלתא זוכים לבנין בית המקדש שהוא ג"כ בחיצת מקיף גדגלגלתא ובהמ"ק נקרא ג"כ סוכה כמ"ש ויהי בשלם סוכו עכ"ל.

כתוב בספר ולקחתם לכם (ח"א עמ' לב) ראיתי עוד דרך חדשה באגידת לולב כו' בבארות יצחק (עמ' עזר) בשם שפתי כהן פ' אמור בשם קבלה אשכנזית, אוגד שני בדי הדס מימין הלולב ופני הלולב כלפי פניו. ובד הדס עם שני בדי ערבה משמאל הלולב וכו' פני הלולב גוון לבן [חכמה] וההדס גוון ירוק [תפארת] וההערבה אדום [בינה] וכו' האדום שמכסה פני הלבן הוא שנאמר הענן יכסנו ומראה אש, והג' גוונים הם בלולב. וסדר נטילתו פנים כנגד פנים כי אחר כיפור פני המן חפו ואנו עם ה' בפנים מאירים עכ"ל.

ובספרו חומת אנך (במלכים-א ח, יג) כתב וז"ל בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. אפשר במה שהקשו בירושלמי איך נבנה בית המקדש על הר והלא כל מקום שאתה מוצא הר וכו' בידוע שהיה שם ע"ז. ותירץ הרב מהר"א רוזאניס ז"ל במ"ש בזהר הקדוש דכשהשכינה שרתה במקום אחד אין רשות לסט"א לבא שם ואמרו רז"ל דעל אבן שתיה התפלל כביכול הקדוש ברוך הוא קודם (שיברא) [שנברא] העולם א"כ אין רשות לסט"א לבא שם עכ"ד וז"ש בנה בניתי בית זבול לך ואין לחוש דהיה הבנין על הר לומר דבכל הר יש ע"ז. לז"א מכון לשבתך עולמים דכל סט"א יודעת דשרתה שכינה קודם שנברא העולם שם ולכך הסט"א אין לה מקום לבא שם עכ"ל.

³ ובספרו חומת אנך (פרשת בשלח אות יב) מאריך בזה ביתר ביאור וז"ל, תבאמו ותטעמו בהר נחלתך. וכי תימא אין הר שאין בו ע"ז. לז"א מכון לשבתך כמו שתירץ מהר"א רוזאניס ז"ל דכשרתה הקדושה בתחילה אין רשות לסט"א לבא והקב"ה התפלל על אבן השתיה כשנברא העולם ושוב אין רשות לסט"א וז"ש מכון לשבתך כי זה מפורסם לסט"א שהוא מכון לשבתך ואין רשות לסט"א לבא שם עכ"ל.

ואפשר לפרש שאם האדם מטהר ומקדש עצמו כראוי בימים נוראים, אז גם הקב"ה מגיע לסוכת האדם בסוכות, ומתפלל בתחילת השנה שהיא הבריאה חדשה בתוך הסוכה שיזכה לשכון שכינתו בתוך האדם, ואם זכה לזה, אז מובטח הוא שבאותו שנה לא יחטא, כי לא ישלוט כוחו של הסטרא אחרא עליו שנמשלת לעבודה זרה, כמו שאמרו רז"ל **בשבת** (קה: וז"ל אמר רבי אבין... לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר (תהלים פא, יז), איזהו אל זר שיש בגופו של אדם? הוי אומר זה יצר הרע עכ"ל.

פירוש ה' - והנה כתב "הג"ר יצחק אייזיק חבר ז"ל זי"ע באור תורה (אות מט) ש"בית המקדש של מעלה היה מתלבש בבהמ"ק של מטה ממש, בעת שהיו ישראל עולים לרגל". והסברתי במקום אחר עפ"י מש"כ בבראשית רבה (עד, יז) שאין השכינה שורה אלא בששים רבוא, ובפסיקתא רבתי (תחילת פל"ה) כתוב וז"ל, בשעה שנבנה הבית האחרון לא שרתה בו שכינה, שכך אמר הקב"ה אם עולים ישראל כולם, תשרה שכינה, ואם לאו לא ישתמשו

אלא בבת קול עכ"ל, ולכן, כשכל כלל ישראל יקומו לתחיית המתים (ועכ"פ יהיה לפחות ס' רבוא), ויבואו למקום המקדש ונשאגו כולנו לה' יתברך שובי "שובי שובי השולמית, שובי שובי ונחזה בך" (שה"ש ז, א), תחזור אלינו הקב"ה (כך שמעתי מהגה"צ ר' שלמה ברעוודה על פי הגר"א שם), ואז ירד בהמ"ק שלמעלה, שהיא השכינה בעצמה.

ואפשר שלכן התפללות בסוכות יש להם כוח מיוחד להביא את הגאולה, דהוי כאילו נמצאים כלל ישראל במקום המקדש, וצועקים שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך. ואפשר שגם זה מרומז בפסוק, ויהי בשלם סוכו, כשהשכינה נמצאת בתוך הסוכה אז אפשר להתפלל על מעונתו בציון, שיחזיר מעונתו לציון, כמו שהקב"ה התפלל כשעשה סוכה בשעת בריאת העולם.

ו - והשל"ה (פרשת תרומה תורה אור) וז"ל אתם הכרם ואני השומר, זה רומז לכתר מלכות, שהוא מתנה של עולם הבא, כמו שכתבתי לעיל (אות יח). אמרו רבותינו ז"ל (ברכות לד:) כל הנביאים לא התנבאו אלא לימות

המשיח, אבל לעולם הבא 'עין לא ראתה אלקים זולתך' (ישעיה סד, ג). ואמרו (ברכות שם) זהו יין המשומר לעתיד לבא. ועל זה היין אמר אתם הכרם כרם ה' צבאות, והוא משומר בענביו, זהו ואנכי השומר. ואז יקים ה' סוכת דוד הנופלת, זהו עשו סוכה, כי בקימת סוכה למטה תקום סוכ"ת דו"ד הנופלת למעלה, ותעלה מעלה מעלה ממדרגה למדרגה עד סוד הבינ"ה סוד עולם הבא, ששם יין משומר מכל מגע גוי. שאין להם אחיזה רק מצד הבנין של מעלה, כי ישמעאל נגע ויצא מאברהם שמדתו חסד, וכן עשו מיצחק כו', אמנם שם הכרם כרם ה' צבאות. ובכאן לא הביא שום פסוק, מאחר שמדבר מעולם הבא, ועל זה לא התנבאו הנביאים.

ולפי"ז נלע"ד לפרש הפסוק בעוד אופן, ויהי בשלם סוכו - כשהקב"ה נמצא בתוך הסוכה כאן למטה, על ידי שמקיימים מצוותיו בשלימות, אז נזכה למעונתו בציון - שהקב"ה ישרה שכינתו בציון, מכוח שיתפלל הקב"ה בתוך סוכתינו, שנזכה לראות בבנין הבית ולהיות בתוך מעונתו בציון.

(ג)

אין השכינה שורה אלא על הר -
ומהו ההר שעליה יושבת הסוכה

והנה איתא בתוספתא ברכות (א), טו) וז"ל כיוצא בו ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון וכי מה ראה הכתוב להחזיר לה שם הראשון לפי שנאמר (ירמיהו לב, לא) כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר יכול אף עכשיו הרי היא באף ובחמה, תלמוד לומר (תהלים סח, יז) ההר חמד אלקים לשבתו, הרי היא בחמדה ובתאוה, מלמד שכיפר לה חורבנה. ומניין שאין השכינה חוזרת לתוכה עד שתעשה הר שנאמר ויהי בשלם סוכו מצינו כשהוא שלם קרויה הר הא אין השכינה חוזרת לתוכה עד שתיעשה הר ואומר ויקרא אברהם את שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה ואומר זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם אימתי כשיעקרו יסודותיה ממנה האמרים ערו ערו עד היסוד בה עכ"ל.

ומבואר שכשיהיה הר הבית שלם, אז ישרה הקב"ה שכינתו עליו, ויהיה שוב בבחינת סוכה. וא"כ

הסוכה בסוכות היא בבחינת שלימות השכינה במקום המקדש. והדברים נוראים!! וא"כ אין נחת רוח להקב"ה יותר גדול מזה, שיכול להשרות שכינתו בשלמות בסוכות, ולכן נקראת יום א' דסוכות בתורה, יום הראשון דהוי כיום הראשון של בריאת העולם.

ואפשר להוסיף, דכשם שאין השכינה שורה אלא במקום הר, כך אין השכינה שורה בסוכה אלא במקום הר, ולכן באים האושפיזין שהם בבחינת הר, וכמו שכתוב בשמות רבה (טו, ד) "אין הרים אלא אבות שנאמר (מיכה ו, ב) שמעו הרים את ריב ה'".

והנה מצאנו שאברהם משה ודוד קראו הר, וכדאיתא בספרי (פרשת ואתחנן פיסקא כח) וז"ל, ההר הטוב הזה והלבנון (דברים ג, כה) - הכל קראו אותו הר, אברהם קראו הר שנאמר (בראשית כב, יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה, משה קראו הר שנאמר ההר הטוב הזה, דוד קראו הר שנאמר (תהלים כד, ג) מי יעלה בהר ה', ישעיה קראו הר שנאמר (ישעיה ב, ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה', גוים קראו אותו הר שנאמר (שם ב, ג)

והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' עב"ל.

(ד)

שמה שיבר רשפי קשת

(ד) שְׁמָה שִׁבַּר רֶשֶׁפִּי-קֶשֶׁת מִגֵּן וְחָרַב וּמִלְחָמָה סָלָה: בזכות קיום המצוות של סוכה לולב ושמחה בשמיני עצרת, שובר הקב"ה את כוחם של האומות העולם וכוחה של הס"א שלא יקטרגו או יזיקו לנו.

והנה כתוב במדרש תהלים כאן וז"ל שמה שיבר רשפי קשת - תוקף קשת של אדום, כמה שנאמר חרבם תבוא בלבם [וקשתותם תשברנה] (תהלים לו טו), כי כל דבר שהוא קשה נמשל באש, שנאמר כי אש יצאה מחשבון (במדבר כא כח), וכתוב רשפיה רשפי אש (שיר השירים ח, ו), לכך נאמר שמה שיבר רשפי קשת. מגן וחרב ומלחמה - של כל

⁴ ואפשר שמדה כנגד מדה עשה להם הקב"ה שהם נקראים הר, וממילא השכינה באה בבית המקדש ובסוכה בזכותם. וכן משה ואהרן נקברו/ מתו על הר, ולכן זכו למדריגה גבוה מאוד של שכינה קודם פטירתם.

אומה ולשון שבאו להלחם בירושלים עכ"ל.

וכתוב בויקרא רבה (ל, טז) וז"ל ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון - זה עשו הרשע דכתיב ביה (בראשית כה, כה) ויצא הראשון, ובונה לכם ראשון - זה בית המקדש דכתיב ביה (ירמיה יז, יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, ומביא לכם ראשון - זה מלך המשיח דכתיב ביה (ישעיה מא, כז) ראשון לציון הנה הנם וליירושלים מבשר אתן עכ"ל.

ומבואר שבזכות הלולב יפרע הקב"ה מן אדום הרשע, וא"כ הוא מה שכתוב כאן שבזכות קיום ג' מצוות אלו נזכה שהקב"ה יפרע מאדום הרשע.

ונלע"ד דמרמז כאן שישבר כוחם של עשו ושל ישמעאל, שהרי ישמעאל הוא רובה קשת (בראשית כא, כ), ועשו התברך בעל חרבך תחיה (שם כז, מ), וכאן כתוב שישבר קשת וחרב, שישבר כוחותיהם של שניהם. ובמסכת כלה רבתי (ג, א) איתא שעש"ו ושלום הם אותה

גמטריא, לרמז ששלום הוא ההיפך של עשו, ולכן נלע"ד שעל ידי הסוכה המביאה שלום בעולם, אז גם ישבית את כל המלחמות לגמרי, שיהיה רק שלום בעולם, וזשמ"כ "ומלחמה סלה"□.

⁵ וכתב השבט מוסר (פרק נב) וז"ל כ"י ש"ם - עולה במספר שע"ו עם ד' אותיות ושני תיבות של כולל - כמספר שלום שעולה שע"ו, לרמז כשיש שלום - אז ה' אקרא (דברים לב, ג) אבל כשאין שלום ח"ו בא אדום לשכח להקב"ה שלא לקרותו כי המחלוקת מושך את הכעס, המסלק מעליו השכינה וגם עוז פניו ישונה [ישונא] (קהלת ח, א) שמסתלק מעליו צלם אלקים והשכחה מצויה ומביאו לשכוח אם יש אלקים שופטים בארץ עכ"ל. ולכן צריך ליזהר לא ליפול בכעס או מחלוקת בסוכות כדי לא לגרש את השכינה מהסוכה.